

Els catalans dibuixats per Ferrater Mora

Josep M. Puigjaner

Article / 22 de novembre de 2012

En aquesta tardor d'elevada temperatura nacional s'escau el centenari del naixement d'un dels pensadors més influents en el rebrotar del catalanisme en plena dictadura del general Franco. La publicació del seu llibre *Les formes de la vida catalana*, el 1955, va ser una alenada d'aire fresc en l'ambient angoixós i repressor del franquisme, que tractava Catalunya com a país derrotat a la Guerra Civil i, per tant, abocat a la desaparició segura.

Les reflexions de Ferrater van ajudar molta gent catalana, desconcertada i deprimida, en el sentit de fer-la conscient de pertànyer a un poble amb unes característiques singulars que dibuixen el perfil de la seva identitat col·lectiva. El filòsof català exiliat, que des del 1947 residia a Estats Units, ens revelà quins són, a parer seu, els trets més rellevants de la personalitat col·lectiva dels catalans. El nostre és un poble definible per quatre distintius concrets i constants, que ell denomina formes de la vida catalana. I són: la continuïtat, el seny, la mesura i la ironia.

És ben cert que el català es preocupa per la continuïtat del seu país: estima la pròpia història, valora i conserva les seves tradicions peculiars, és a dir, tot allò que ve dels avantpassats i que vol projectar cap al futur amb la intenció de fer-ho perdurar. Al costat d'aquest afany de continuïtat, Ferrater hi situa el seny, que ve a ser com un imperatiu interior que aconsella actuar a la vida tenint en compte el mestratge de l'experiència, sense deixar de banda el raonament. El seny, efectivament, és el que marca el camí que cal seguir en arribar a una determinada cruïlla, i el que convida a prosseguir endavant mantenint-se tan distant de la ingenuïtat com de la malícia.

Juntament amb el seny i la continuïtat, hi ha la mesura, que és una característica aplicable tant al conjunt social com a l'individu particular. El català és, doncs, una persona inclinada a practicar el *nihil nimis* dels clàssics grecollatins, que vol dir «en res massa» o, si ho voleu, «una mica de tot» i que, en paral·lel, el condueix a una certa curiositat polivalent.

I, finalment, la ironia. La gent catalana sovint fa ús de la ironia en la seva manera de viure. Es tracta, però, de la ironia clàssica, socràtica, que cal definir com la tendència a reconèixer els límits de les coses humanes i a atènyer-s'hi. És una ironia positiva, per tal com evita desqualificar la fe dirigida a la transcendència o a la consecució d'un ideal. Tampoc no comporta indiferència o menyspreu envers les persones o les coses, sinó que estimula l'esperit crític i desperta el desig per millorar el món o la societat que ens envolta.

Penso que aquest retrat de Ferrater basat en quatre trets específics respon força bé a l'ésser català que ha transitat a través dels segles i que ha arribat fins a avui. Ara ens trobem en una circumstància inèdita en què el país ha engegat un procés d'afirmació nacional que trenca amb la resignació i la submissió a un altre poder nacional, l'espanyol. Ara, justament, comencem a prestar atenció a l'advertiment de Ferrater Mora en una altra

de les seves obres, *El llibre del sentit*: «Un poble no pot passar la seva vida renaixent sense treva. Si aquest interminable renéixer revela la seva vitalitat, revela també alguna cosa d'essencialment incomplet i mancat. La vida d'un poble necessita ser no solament renaixent, sinó veritablement plenària». És ben cert que els catalans hem renascut diverses vegades en la nostra atrafegada història, però sembla que ha arribat el moment de l'afirmació definitiva d'aquest poble.

Els esdeveniments que s'han anat produint des de l'èpica data de l'Onze de Setembre d'enguany han generat en el poble català un cert orgull col•lectiu de ser i una ànsia de ser en plenitud que Ferrater en aquells anys d'exili no podia de cap manera preveure ni somniar. Denomino aquí orgull una mescla de convicció i d'exultació de pertànyer a un poble amb personalitat pròpia, diferenciada d'aquella més propera, que ha pretès i encara pretén desvirtuar-la o, si pot, eclipsar-la. En altres paraules, l'orgull d'un poble que s'afanya per aconseguir la seva plenitud nacional.

Compte, però: aquest orgull –com avisa el mateix Ferrater– no ha de degenerar en supèrbia, perquè la supèrbia tanca l'ésser (l'individual i el col•lectiu) en si mateix, menysprea els altres i és deshumanitzadora. «Déu nos en guard», hauríem de dir si no tinguéssim el llenguatge tan malmès per la incúria o la ignorància.